

Vlada Crne Gore

Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

IZVJEŠTAJ

**o sprovođenju Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju za
2024. godinu**

Podgorica, mart 2025. godine

1. Osnov za formiranje i sastav Nacionalnog odbora za olakšice u vazдушnom saobraćaju

Pravni osnov za formiranje Nacionalnog odbora za olakšice u vazдушnom saobraćaju je propisan članom 58 Zakona o vazдушnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“ br. 30/12, 30/17 i 82/20), gdje je definisano da Vlada Crne Gore osniva Nacionalni odbor za olakšice u vazдушnom saobraćaju radi sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazдушnom saobraćaju i davanja preporuka za unaprjeđenje mjera, aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte.

Pored nacionalnog zahtjeva, potreba osnivanja Nacionalnog odbora za olakšice u vazдушnom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za olakšice), proizilazi iz međunarodnih standarda kojima je propisano uspostavljanje tijela koje se bavi pitanjem olakšica u međunarodnom vazдушnom saobraćaju i to:

- Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu (Čikago, 7. decembar 1944. godine), kojoj je Crna Gora pristupila 31. januara 2007. godine i 13. marta 2007. godine postala punopravni član Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO);
- Međunarodnih dokumenata Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (ECAC), čiji je Crna Gora punopravan član od 25. juna 2008. godine;
- Multilateralnog sporazuma između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja (European Common Aviation Area (ECAA) Agreement), koji je Skupština Crne Gore ratifikovala 9. oktobra 2007. godine, i isti je stupio na snagu 26. oktobra 2007. godine objavljivanjem Zakona o ratifikaciji ECAA Sporazuma („Sl. list RCG“, broj 62/07 i „Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, broj 1/11 i 1/25). Ovim Sporazumom Crna Gora se obavezala da implementira međunarodne standarde i, koliko je u mogućnosti, preporučene prakse iz oblasti međunarodnog civilnog vazduhoplovstva.

Po smjernicama međunarodnih zahtjeva, domaćim zakonodavstvom je definisan sastav Odbora za olakšice koji čine: predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove saobraćaja, organa državne uprave nadležnih za vanjske poslove, policijske poslove, turizam, finansije, Agencije za civilno vazduhoplovstvo i organa uprave nadležnog za poslove carine. Takođe, pored stalnih članova Odbora za olakšice, u njegovom radu, po potrebi, učestvuju predstavnici organa državne uprave nadležnih za poslove zdravlja i poljoprivrede, kao i operatora aerodroma i vazdušnog prevoznika.

2. Osnivanje Odbora za olakšice i njegove izmjene

Odbor za olakšice je prvi put osnovan 16. maja 2013. godine kada je Vlada Crne Gore na osnovu člana 58 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 30/12, 30/17 i 82/20), donijela Odluku o osnivanju Odbora za olakšice. Odluka Vlade Crne Gore, objavljena je u „Službenom listu Crne Gore“, broj 33/13, a stupila je na snagu 19. jula 2013. godine.

Odbor za olakšice u ovom sastavu je funkcionisao do 2015. godine kada je zbog određenih kadrovskih promjena u organima državne uprave koji su značajni za rad ovog obora, te problema u radu sa kojim se odbor susretao u prethodnom periodu, donijeta odluka o osnivanju novog saziva Odbora za olakšice. Nova Odluka o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju objavljena je u Službenom listu Crne Gore, broj 62/15, a stupila je na snagu 10.11.2015. godine.

Nakon ove odluke, Odbor za olakšice je u izabranom sastavu nastavio sa radom do sredine 2018. godine, kada je takođe zbog kadrovskih promjena u organima državne uprave koji su značajni za rad ovog obora konstatovano da iste predstavljaju smetnju za dalji rad. S tim u vezi, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je pokrenulo proceduru izmjene sastava Odbora za olakšice kroz inoviranu Odluku o osnivanju Odbora za olakšice, koja je usvojena na sjednici Vlade Crne Gore od 27.09.2018. godine. Predmetna Odluka je objavljena u Službenom listu Crne Gore, broj 69/18, a stupila je na snagu 02.11.2018. godine.

Odluka o osnivanju Odbora za olakšice je naknadno izmijenjena u prvom kvartalu 2019. godine kada je zbog nemogućnosti prisustva predstavnika Uprave carina sjednicama Odbora za olakšice, Vlada Crne Gore donijela Odluku o izmjeni Odluke o osnivanju Odbora za olakšice („Sl. list Crne Gore“, br. 17/19), na osnovu koje je promijenjen član Odbora za olakšice odnosno predstavnik Uprave carina. Takođe, predmetna odluka je izmijenjena u 2020. godini zbog promjene člana Odbora iz Ministarstva nadležnog za vanjske poslove i ta izmjena je objavljena kroz Odluku o izmjeni Odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 55/20).

Kako je krajem 2020. godine formiran novi saziv Vlade Crne Gore, što je kao posljedicu imalo određene kadrovske promjene u sastavu državnih organa, od kojih je jedan dio predstavnika tih organa po osnovu svoje funkcije bio član Odbora za olakšice, neophodno je bilo pristupiti izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Odbora odnosno donošenju nove odluke o osnivanju samog Odbora za olakšice. Ovaj proces je zaključen donošenjem Odluke o izmjeni Odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 71/21).

Imajući u vidu da je Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 27.09.2018. godine, donijela Odluku o osnivanju Odbora za olakšice, i kojom je ograničila mandat Odbora na četiri godine, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 02.11.2022. godine, donijela novu Odluku o osnivanju Odbora za olakšice, koja je stupila na snagu 22.11.2022. godine saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 125/22). i kojom je izmijenjen sastav članova Nacionalnog odbora. Nakon Odluke o osnivanju Odbora za olakšice iz 2022. godine, Vlada Crne Gore je na sjednici od 16. januara 2025. godine, donijela Odluku o izmjeni odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u

vazdušnom saobraćaju, kojom je djelimično izmijenjen sastav članova Nacionalnog odbora, koja je stupila na snagu 8 februara 2025. godine.

3. Nadležnosti Odbora za olakšice

Nadležnosti Odbora za olakšice, propisane Zakonom o vazdušnom saobraćaju („Sl. List Crne Gore“ broj 30/12, 30/17 i 82/20), su:

- o da predlaže Nacionalni program za olakšice u vazdušnom saobraćaju;
- o dostavlja godišnji izvještaj o sprovođenju programa za olakšice Vladi, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu;
- o sprovodi mjere i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
- o obavlja i druge poslove u skladu sa Nacionalnim programom za olakšice u vazdušnom saobraćaju.

Pored gore navedenih nadležnosti, predstavnici Odbora za olakšice, u okviru svojih nadležnosti, prate sprovođenje mjera za olakšanje protoka putnika, prtljaga, tereta i pošte definisanih Nacionalnim programom za olakšice u vazdušnom saobraćaju, i po potrebi, pozivaju predstavnike organa državne uprave nadležnih za poslove zdravlja i poljoprivrede, kao i operatora aerodroma i vazdušnog prevoznika da učestvuju u rad Odbora.

4. Rad Odbora za olakšice

Članovi Odbora za olakšice su tokom 2024. godine realizovali i započeli realizaciju više aktivnosti, imajući u vidu da su obaveze koje je imao Odbor za olakšice koji je bio u mandatu do kraja novembra 2022 godine, bile već na isteku rokova za realizaciju, a sjednice predhodnog sastava Odbora, osim sjednice na kojoj je razmatran prijedlog Izvještaja o sprovođenju Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju za 2021 godinu, nijesu održavane.

Nacionalni odbor za olakšice je i tokom 2024. godine aktivno nastavio sa radom i održao 4 sjednice na kojima je rješavao niz pitanja iz oblasti olakšica u vazdušnom saobraćaju, a takođe nastavio sa realizacijom aktivnosti iz predhodne godine i započeo nove aktivnosti u cilju realizacije i primjene mjera iz Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju i Annex-a 9 ICAO-a.

Na osnovu nalaza sa ICAO Audita u oblasti bezbjednosti i olakšica, koji je realizovan u Crnoj Gori na Aerodromu Podgorica u periodu od 19 do 29 septembra 2023. godine, a koji su se odnosili na implemetaciju odredbi Annex-a 9 ICAO-a, Odbor za olakšice je donio odluku o iniciranju formiranja lokalnih odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju na Aerodromu Podgorica i Aerodromu Tivat. Imajući u vidu da pored obaveza iz Annex-a 9, obaveza o formiranju navedenih lokalnih odbora definisana i Zakonom o vazdušnom saobraćaju (član 59), kao i da do sada ni jedan od predhodnih saziva Odbora za olakšice nije pratio realizaciju ovih obaveza tako da lokalni odbori nikad nisu ni formirani, aktuelni Odbor je uputio inicijativu prema Aerodromima Crne Gore da se u što kraćem vremenskom periodu ispoštuju zakonske i

međunarodne obaveze i formiraju lokalni odbori za olakšice u vazдушnom saobraćaju na navedenim aerodromima. Postupajući po inicijativi, Aerodromi Crne Gore su početkom 2024 godine, dostavili Nacionalnom odboru za olakšice prijedloge za sastav članova lokalnih odbora, nakon čega je na sjednici Nacionalnog odbora održanoj 2 februara, data saglasnost na predloženi sastav lokalnih odbora, nakon čega su od strane aerodroma Podgorica i Tivat donešeni akti o osnivanju lokalnih odbora, kojim su definisane nadležnost, bliži sastav, mandat i način rada lokalnih odbora.

Zahvaljujući ovoj inicijativi Nacionalnog odbora, nedostatak utvrđen ICAO Auditom je otklonjen u najkraćem mogućem roku, o čemu je Agencija za civilno vazduhoplovstvo obavijestila nadležne organe ICAO-a.

Takođe, Imajući u vidu da u prehodnim godinama nije bilo adekvatnog ažuriranja podataka iz Compliance Check list-i (CC) za Annex 9 sa EFOD platforme ICAO-a, Odbor za olakšice je i tokom 2024. godine nastavio sa ažuriranjem navedenih Check listi u dijelu koji se odnosi na državne organe čiji predstavnici se nalaze u Nacionalnom odboru za olakšice.

U dijelu praćenja primjene mjera sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazдушnom saobraćaju, a u cilju praćenja smjernica (Prilog 1) Nacionalnog programa za olakšice u vazдушnom saobraćaju, i preduzimanja aktivnosti na uspostavljanju sistema za slanje informacija o putnicima unaprijed (API) i podataka o putnicima (PNR), nakon stupanja na snagu Zakona o obradi podataka u vazдушnom saobraćaju radi sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih teških krivičnih djela ("Službeni list CG", br. 111/2022 od 7.10.2022. godine), u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije formirana je Jedinica za obradu podataka o putnicima u avio saobraćaju (PIU).

Vremenski okvir /plan za postavljanje nacionalnog sistema za dostavljanje podataka o putnicima u vazдушnom saobraćaju unaprijed (Advanced Passengeres System – API) bio je predviđen za početak II kvartala 2024.godine, što je i realizovano.

Jedinica za obradu podataka o putnicima je sistematizovana u Odsjeku za kriminalističko obavještajne poslove Sektora za borbu protiv kriminala. Softver je instaliran, radi se na povezivanju sa avio-prevoznicima i njihovim operatorima i prijem podataka.

Međunarodni standardi iz oblasti API i PNR regulative implementirani su kroz usvajanje naprijed pomenutog Zakona o obradi podataka o putnicima u vazдушnom saobraćaju, kao i člana 52a Zakona o graničnoj kontroli, a sve u cilju sprečavanja terorizma i drugih teških krivičnih djela i uspostavljanja veće bezbjednosti na aerodromskim graničnim prelazima.

Sistem prikupljanja podataka o putnicima implementira se u cilju sprečavanja terorizma, teškog kriminala a samim tim i podizanju bezbjednosti na graničnim prelazima.

Do aprila 2024.godine trajala je testna faza, u okviru koje je uspostavljena veza sa avio prevoznicima, nakon čega je počala i operativna faza primjene API i PNR sistema.

Tako da se u svakodnevno radu vrši provjera kvaliteta primljenih podataka od avio kompanija. Prevoznici su dužni da PIU jedinici dostavljaju podatke o putnicima prikupljene u okviru svog redovnog poslovanja. Podaci se prenose elektronskim putem, koristeći međunarodne smjernice uz osiguranje zaštite podataka lica. Prenos podataka od avio kompanija do našeg sistema se vrši posredstvom provajdera Collins Aerospace ARINC.

Vlada Crne Gore
Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

Od avio kompanija koje svoje sjedište imaju u zemljama EU, PIU jedinica, dobija API podatke, a od avio prevoznika čije sjedište nije u zemljama EU dobijaju se API i PNR podatke.

Prevoznici su dužni PIU jedinici dostavljati podatke najranije 48 sati prije zakazanog vremena polijetanja, a najkasnije 24 sata prije zakazanog vremena polijetanja i ovdje se radi o tkz. PNR podacima.

Prevoznici su dužni API podatke ka jedinici Sektora za borbu protiv kriminala dostavljati pola sata prije polijetanja (zatvoren chek-in) ili nakon završetka ukrcaja putnika u avion.

Službenici PIU jedinice su se u avgustu 2024.g. osposobili za rad na ATSG softveru zahvaljujući obavljenoj obuci koju su obavili sa službenicima američkog CBP-a.

Da bi imali mogućnost saradnje sa nadležnim organima u zemlji (Ministarstvo odbrane, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Uprava carina, Poreska uprava, nadležno tužilaštvo i sudovi...) i inostranstvu, izradjeno je više dokumenata koji su usvojeni ili su u procesu usvajanja ili izradi teksta, jer su oni osnov za buduću saradnju.

Jedinica postupa na osnovu propisano obrazloženog zahtjeva domaćih nadležnih organa ili strane PIU, odnosno Europola, a u cilju sprečavanja i gonjenja KD terorizma i dr. KD. Zahtjev mora biti u pisanoj formi na formularu sastavljenom od PIU jedinice.

Obradjeni podaci se čuvaju 5 godina, a nakon šest mjeseci od dana dostavljanja podaci se automatski depersonalizuju. O načinu čuvanja i postupanja sa pristiglim podacima kontrolu vrši službenik za zaštitu podataka.

Realizacijom naprijed navedenih aktivnosti vezanih za stavljanje u operativnu upotrebu API i PNR sistema, otklonjen je još jedan nedostatak koji je identifikovan tokom ICAO Audita u oblasti bezbjednosti i olakšica, koji je realizovan u Crnoj Gori na Aerodromu Podgorica u periodu od 19 do 29 septembra 2023. godine, a koji su se odnosili na implemetaciju odredbi Annex-a 9 ICAO-a. Na taj način Crna Gora je postala jedina zemlja regiona van EU, koja ima API i PNR sistem u operativnoj upotrebi, i na taj način je potpuno usaglašena sa dijelom Annex-a 9 koji se odnosi na API i PNR (Poglavlje 9: PASSENGER DATA EXCHANGE SYSTEMS).

U skladu sa nadležnostima Nacionalnog odbora definisanih Zakonom o vazdušnom saobraćaju koje se odnose ne realizaciju mjera i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, Uprava policije – Sektor granične policije, je tokom tokom 2024.godine, na vazdušnim graničnim prelazima na aerodromu Podgorica i Tivat instalirana je nova računarska oprema (deset računara na graničnom prelazu Aerodrom Podgorica i deset računara na graničnom prelazu Aerodrom Tivat), u cilju brže kontrole, pasoša, ličnih karata i drugih putnih isprava.

Elektronske tehnologije sa bazama podataka na graničnim prelazima predstavljaju neodvojivi alat u radu granične policije i umnogome olakšava postupanje granične policije, a samim tim i olakšava protok putnika.

Kako bi se obezbijedila sigurnost, dostupnost i puna funkcionalnost informacionog sistema na graničnim prelazima nadležna služba MUP-a, je tokom 2024 godine permanentno radila na održavanju informacionog sistema a posebno sistema rezervnog i besprekidnog napajanja.

Nadležna služba za IT sistema vršila je i preventivnu provjeru pomenutih sistema i pripremu istih za rad u turističkoj sezoni i u uslovima povećanog broja prelazaka, kako ne bi došlo do zastoja u protoku putnika prilikom ulaska ili izlaska na aerodromima Podgorica i Tivat prilikom obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja.

Vlada Crne Gore
Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

U dijelu praćenja primjene mjera sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, a u cilju praćenja smjernica (Prilog 3 – Robne olakšice i Prilog 4 – Informacije o ovlaštenom privrednom subjektu - AEO) Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, i preduzimanja aktivnosti na uspostavljanju procedura za robne olakšice i ovlaštenom privrednom subjektu, Uprava carina kontinuirano radi na modernizaciji, harmonizaciji, standardizaciji i pojednostavljenu carinskih procedura. Razvoj i implementacija mehanizama za olakšanje trgovine usmjereni su na brz protok roba, smanjenja dokumentacije i troškova prilikom sprovođenja carinskih procedura, pojednostavljeno deklarisanje robe, uspostavljanje bezpapirnog poslovanja a sve u cilju obezbjeđivanja sigurnog i bezbjednog carinskog područja, i bržeg razvoja privrede uz poštovanje međunarodnih standarda i zahtjeva.

Vlada Crne Gore je u maju 2023. godine obrazovala Savjet za trgovinske olakšice, u skladu sa obavezama iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama, koji predstavlja stalno multiagencijsko koordinaciono tijelo za praćenje procesa reformi vezanih za oblast trgovinskih olakšica. Primarni zadaci Savjeta su da daje preporuke za donošenje i sprovođenje politika i razvojnih projekata u oblasti trgovinskih olakšica i da koordinira između nadležnih organa, kao i između nadležnih organa i privatnog sektora, radi efikasnog sprovođenja reformi. Savjet je na konstitutivnoj sjednici, donio Odluku o formiranju Koordinacionog tijela koje će Savjetu pružiti stručno-tehničku podršku u ostvarivanju predviđenih zadataka.

Uprava carina je u 2024 godini, kao i u predhodnim godinama, svoje napore posebno usmjerila na razvoj informacionog sistema kako bi se obezbjedila elektronska podrška procedurama u skladu sa novim carinskim propisima.

Stupanjem na snagu Carinskog zakona ("Sl. list CG", br. 86/22) i Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti ("Sl. list CG", br. 26/23), Uprava carina je ažurirala Program AEO (Authorised Economic Operator – Ovlašćeni privredni subjekat). U skladu sa najvišim EU standardima u oblasti saradnje i partnerstva između carine i biznis zajednice UC je dodjelila AEO status za 9 privrednih subjekta tokom 2024 godine. UC je do sada dodijelila 14 odobrenja za status AEO, u skladu sa Programom AEO za koji je u junu 2024 godine Validaciona misija CEFTA sekretarijata dala pozitivno mišljenje o usklađenosti ovog programa sa programom EU i Odlukom CEFTA.

U cilju lakšeg protoka roba, u smislu pojednostavljenja carinskih postupaka, stupanjem na snagu Carinskog zakona ("Sl. list CG", br. 86/22) i Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti ("Sl. list CG", br. 26/23), UC je tokom 2024 godine nastavila sa procjenjivanjem odluka zbog promjene propisa koji utiču na odluku. Na ovaj način će se do marta 2025. godine urediti pojednostavljeni postupci u skladu sa novim carinskim propisima koji su usklađeni sa propisima EU u ovoj oblasti i sa najboljom praksom razvijenih evropskih država.

UC je krajem 2024 nadležnoj jedinici Ministarstva finansija dostavila Projektnu zadatake za projekte koji bi se realizovali iz IPA 2024, Podrška Upravi carina u uspostavljanju automatizovanog izvoznog sistema (AES) i uvoznog kontrolnog sistema (ICS2), kao i za projekat Podrška Upravi carina u razvoju Sistema za kontrolu kretanja akciznih proizvoda-EMCS". Implementacijom projekata AES i ICS2 stvorice se uslovi za obradu podataka prije prispjeća

robe, što dovodi do bržeg sprovođenja carinskih formalnosti nakon prispjeća robe na carinsko područje Crne Gore. Tokom 2024 godine Uprava Carina je aktivno radila na realizaciji projekta za unapređenje CIS-a, čiji je cilj uvođenje bespapirnog uvoznog i izvoznog postupka, koji će značajno olakšati i unaprijediti kvalitet usluga, razmjene informacija i efikasnost poslovanja. Potpuna implementacija ovih sistema je i jedan od uslova za pristupanje Evropskoj uniji. UC je izradila Sistem carinskih odluka (CDS), koji podrazumijeva elektronsko podnošenje zahtjeva i elektronsko izdavanja odluka za 29 carinskih odluka. Usklađen je sa Sistemom carinskih odluka EU, s tim što je Uprava carina osim obaveznih EU odluka uključila i odluke na nacionalnom nivou. Nakon stupanja na snagu izmjene Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i formalnosti i Pravilnika o sadržaju i načinu podnošenja carinske deklaracije, vrsti, obliku, strukturi i šiframa podataka u vezi deklaracija, zahtjeva ili odluka koje se upotrebljavaju za sprovođenje carinskih formalnosti, stvoriće se uslovi za početak primjene ovog sistema.

Odredbe novog carinskog zakonodavstva koje uređuju carinski status robe i nacionalni postupak tranzita, u kontekstu pune implementacije Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS) i pripreme za pristupanje Konvenciji o zajedničkom tranzitu, su usklađene sa Carinskim zakonom Unije, kao i njegovim podzakonski aktima.

01.10.2024.godine otpočela je primjena NCTS-a na nacionalnom nivou na cijelom carinskom području Crne Gore, čime je ispunjen jedan od uslova za pristupanje Crne Gore Konvenciji o zajedničkom tranzitnom postupku I Konvenciji o olakšicama u trgovini robom. Vršene su pripreme za pre-monitoring misiju DGTAXUD-a, koja će se održati (koja je održana) u januaru 2025.god. Očekujemo pozitivan izvještaj pre-monitoring misije I određivanje termnina za monitoring misiju, za zvaničnu ocjenu ispunjenosti uslova, nakon čega bi uslijedio poziv CG da pristupi pomenutim Konvencijama.

U dijelu praćenja primjene mjera sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, a skladu sa odredbama Annex-a 9 koje se tiču pružanja adekvatne pomoći putnicima sa invaliditetom i putnicima smanjene pokretljivosti (Facilitation of the transport of persons with disabilities) na crnogorskim aerodromima, Aerodromi Crne Gore organizovali su prvu radionicu u okviru projekta „DANOVA NEXT“ s ciljem procjene potreba i unapređenja usluga koje se na aerodromima Podgorica i Tivat pružaju putnicima sa invaliditetom i putnicima smanjene pokretljivosti.

Radionici su prisustvovali predstavnici Saveza slijepih Crne Gore, Saveza organizacija gluvih i nagluvih Crne Gore, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, NVO Ekvivalent, Savez "Naša inicijativa – Podgorica", Organizacija slijepih za Bar i Ulcinj i NVO Prvo udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju.

Ovo je, takođe, bila prilika da se ACG upoznaju sa izazovima OSI putnika kao i da dobiju sugestije u vezi sa mogućim novim rješenjima kako bi korisničko iskustvo bilo na još višem nivou.

Projekat, kog sufinansira Evropska unija, počeo 1. januara 2024. godine i traje do juna 2026. godine.

Opšti cilj projekta „DANOVA NEXT“ je unapređenje pristupačnosti prevoza u Dunavskoj regiji za sve osobe sa invaliditetom (oštećenja vida/sluha i smanjena pokretljivost) posredstvom jačanja inovacija i prenosa tehnologija za stvaranje novih, prilagođenih, inovativnih usluga i

pružanjem potpuno pristupačnih Digitalnih putnih informacionih usluga (DTIS) kroz uspostavljanje pametne mreže između aerodroma, luka i lokalnog gradskog prevoza.

Projektni konzorcijum se sastoji od 16 partnera među kojima su pored Aerodroma Podgorica i Tivat, i aerodromi : Dubrovnik, Sarajevo, Budimpešta, i State Enterprise Chisinau Airport.

Projektom DANOVA NEXT definisana su tri specifična cilja:

- Razvijanje strateškog okvira za pristupačan prevoz u Dunavskoj regiji,
- Stvaranje pametne transportne mreže za PRM podatke o digitalnoj dostupnosti
- Testiranje inovativnih usluga za povećanje nivoa pristupačnosti transportnih čvorišta u Dunavskoj regiji

Realizacija projekta DANOVA NEXT očekuje se posredstvom:

razvijanja rješenja za pružanje usluge koje je visoko prilagođena vrsti invaliditeta svakog pojedinog korisnika, i razvijanja rješenja za pružanje usluge koja je dostupna korisnicima bez obzira na vrstu invaliditeta (DTIS) uz pomoć inovativnih vizuelnih ili zvučnih formata.

Projekat je započeo 1. januara 2024. godine i traje ukupno 30 mjeseci do 30. juna 2026. godine.

Uvodni sastanak projekta DANOVA NEXT održan je u Dubrovniku 22. februara 2024. godine.

Ukupan budžet projekta iznosi 2.622,400 EUR od čega je iznos sufinansiranja bespovratnim sredstvima iz INTERREG DUNAV 2021-2027 programa putem Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) po stopi sufinansiranja od 80% tj. 2.097.920 EUR.

Ukupan budžet Aerodroma Crne Gore na projektu iznosi 175.000,00 EUR (iznos kontribucije 35.000,00 EUR).

Što se tiče međunarodne saradnje tokom 2024. godine, posebno bi trebalo istaći dvije realizovane aktivnosti.

U organizaciji Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo-ICAO i Evropske konferencije za civilno vazduhoplovstvo - ECAC, 12 marta u Atini realizovana je jednodnevna radionica na temu „ Važnost olakšica u vazdušnom saobraćaju“.

Radionica je okupila je preko 80 učesnika iz evropskih regulatornih tijela nadležnih za oblast civilnog vazduhoplovstva, avio-kompanija, operatora aerodroma, organizacije Eurocontrol, IATA, kao i Nacionalne zdravstvene organizacije Grčke. Na navedenoj radionici, Crnu Goru je predstavljao predsjednik Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju.

Uz konstruktivne diskusije o olakšicama u vazdušnom saobraćaju, konferencija se, između ostalog, fokusirala na i važnost pripreme svih ključnih subjekata u civilnom vazduhoplovstvu za suočavanje sa krizama koje zahtevaju koordinaciju (kao što su zdravstvene krize - covid19).

Ključne oblasti diskusije su uključivale:

- Nacionalni odgovor na pandemiju i olakšice- učesnici su podělili najbolje prakse o tome kako su nacionalna koordinacija i prilagođavanje olakšica obezbijedili nastavak osnovnih putovanja tokom pandemije.
- Nacionalni programi za olakšice i komiteti (odbori) - na radionici se raspravljalo o ključnoj ulozi Nacionalnih programa za olakšice (NFP) i Nacionalnih odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju (NATFAC) u podsticanju saradnje između zainteresovanih strana..
- Jačanje otpornosti za buduće krize - diskusije su istraživale strategije za izgradnju otpornosti u okviru nacionalnih programa za olakšice i nacionalnih odbora za olakšice

u vazdušnom saobraćaju. Ovo je uključivalo mere pripravnosti, planiranje za vanredne situacije i važnost održavanja otvorenih kanala komunikacije tokom vanrednih situacija.

- Izgradnja mape puta za unaprijeđenje olakšica u vazdušnom saobraćaju - radionica je ispitala nove trendove i mogućnosti u olakšavanju vazdušnog saobraćaja, uključujući integraciju novih tehnologija i pristupa zasnovanih na prikupljenim podacima radi optimizacije procesa.
- Međunarodna partnerstva i usaglašeni ciljevi - naglašena je kritična uloga međunarodne i regionalne saradnje u definisanju i postizanju usklađenih ciljeva olakšica u vazdušnom saobraćaju. Učesnici su istraživali kako da kroz razne načine iskoriste globalnu i regionalnu ekspertizu za pokretanje lokalnih inicijativa, podstičući moderniji i efikasniji globalni sistem vazdušnog saobraćaja.

U organizaciji „JAA Training Organization“ (JAA TO), 5 aprila 2024. godine u Amsterdamu-Holandija, realizovana je Peta sesija obuke na visokom nivou, za države članice ECAC-a (HLT/5), na temu „razmjena iskustava u pristupima i mehanizmima koji su orijentisani na rešenja u domenu olakšica u vazdušnom saobraćaju (FAL)“.

Pored predstavnika Crne Gore (ACV), na navedenom treningu učestvovali su i predstavnici JAA TO i predstavnici regulatornih agencija nadležnih za civilno vazduhoplovstvo sljedećih država : Poljska, Azerbejdžan, Gruzija, Moldavija, Italija, Malta, Holandija i Estonija.

Cilj i tema održane obuke bila je:

Sagledavanje postojećih globalnih, regionalnih i nacionalnih odredbi koje se odnose na olakšice u vazdušnom saobraćaju, kao i identifikovanje izazova u smislu pronalaženja najboljih načina za što efikasnijim nadzorom nad oblašću olakšica u vazdušnom saobraćaju na nacionalnim nivoima i u okviru međunarodne saradnje.

Učesnici obuke su pokušali da daju odgovore na sljedeća pitanja :

- Kako prikupiti političku i društvenu podršku za inoviranje procesa granične kontrole, kao i kako i na koji način nove tehnologije vezane za graničnu kontrolu mogu pomoći u bržem protoku putnika na aerodromima.
- Kako u budućnosti, proces pomoći osobama sa smanjenom pokretljivošću, može postati upravljiv i održiv, kao i sa kojim novim izazovima ćemo se susresti u budućnosti imajući u vidu nagli razvoj električnih pomagala za kretanje.

Nakon održane obuke nakon završne diskusije, organizatori i učesnici su se složili da je neophodno unaprijediti sisteme pomoći i asistencije licima sa hendikepom i smanjenom pokretljivošću na aerodromima, kako bi ova kategorija putnika imala iste mogućnosti i pristupačnost putovanjima avio prevozom kao i svi ostali putnici, a što predviđaju i odredbe ICAO Annex-a 9 .

Takođe, učesnici obuke su se složili da je neophodno ići u korak sa novim tehnologijama po pitanju automatizacije granične kontrole na aerodromima u cilju lakšeg i većeg protoka putnika, ali da je za to potrebna politička volja , razumijevanje i saglasnost drugih državnih organa koji su nadležni za poslove bezbjednost.

Imajući u vidu nove tehnologije koje se koriste u falsifikovanju putnih isprava (morfovanje) kao i da poslovi koji se tiču prevencije i suzbijanja nezakonitih migracija, za sada ne bi bilo moguće u potpunosti preći na kompletnu automatizovanu graničnu kontrolu putnika uz pomoć novih tehnologija (E - gate, face recognition sistemi).

5. Buduće aktivnosti

U narednom periodu, predstavnici Odbora za olakšice će u sklopu rada samog odbora razmatrati inicijative i postupke, koji će za cilj imati implementaciju međunarodnih regulatornih zahtjeva i preporučene prakse kroz zakone i podzakonske akte iz nadležnosti svih organa koji učestvuju u sistemu sprovođenja olakšica u vazdušnom saobraćaju.

Takođe, predstavnici Odbora za olakšice će u cilju obučavanja pohađati adekvatne trening programe i prisustvovati radnim sastancima sa ciljem sticanja odgovarajućih kvalifikacija za uspješno obavljanje uobičajenih aktivnosti na polju olakšica u vazdušnom saobraćaju.

Imajući u vidu da je godišnjim planom ICAO-a ECAC-a (Evropska konferencija civilnog vazduhoplovstva) za 2025. godinu, poseban akcenat stavljen na Annex-9 i ECAC Doc 30, Part I (Facilitation - Olakšice) u dijelu :

- Najboljih praksi u uspostavljanju nacionalnih odbora država u regionu
- Podsticanje međusektorske i međuagencijske saradnje
- Rješavanje novih izazova i podsticanje saradnje radi povećanja efikasnosti u ostvarivanju zadatih ciljeva.
- Podsticanje međunarodnog partnerstva u cilju postizanja i ostvarenja zajedničkih ciljeva
- Korištenje globalne i evropske ekspertize za pokretanje lokalnih inicijativa,

članovi Odbora će učestvovati u predstojećim nacionalnim, regionalnim i međunarodnim aktivnostima, u cilju realizacije navedenog plana i davanja preporuka za unaprjeđenje mjera, aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i pošte.

Dodatno, u sklopu redovnih aktivnosti, predstavnici Odbora za olakšice će u domenu svojih mogućnosti sprovoditi aktivnosti u cilju praćenju sprovođenja mjera za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte, u okviru nacionalnih propisa i aktivnosti koje sprovode državni organi u Crnoj Gori.

U narednom periodu, članovi Odbora će nakon ažuriranja kompletnih Compliance Check listi (CC) za Annex 9 sa EFOD platforme ICAOa, uraditi analizu postojećeg Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, koja će dati dalje smjernice u vezi njegovih izmjena i dopuna, a što je planirano realizovati do kraja 2025. godine.

PREDSJEDNIK
Aleksandar Novović

